

KOČEVSKI SLOVENEK

Izhaja vsakega 5., 15. in 25. dne v mesecu; če je na tak dan praznik, dan prej. — Pos. štev. 1.— din.; letna naročnina 30 din., v zamejstvu 60 din. — Poštno-ček. rač. št. 17.785
Oglaš po ceniku. — Izdaja konz. lista, čigar predst. je Karel Škulj, župnik v Dol. vasi pri Ribnici. — Urednik Andrej Struna, Kočevje. — Tiska tiskarna J. Pavliček, Kočevje

Naša beseda k prehrani

„Iz strašne negotovosti“, tako je pisal švicarski list leta 1939., „smo dospeli do še bolj strašne gotovosti. Izbruhnila je vojna, ki ni prišla naglo in presenetljivo, kakor leta 1914., ampak počasi po dolgem vrvenju prenapetega kotla, ki je zdaj počil. Zdaj vlada oborožena pest in Evropa bo na posledicah te vojske, naj traja več ali manj let, trpela desetletja in desetletja in mir bo prinesel kvečjemu omiljenje, nikakor pa ne konca zmede, pomanjkanja in ruševnih čustev ter nagonov.“ Sem in tja smo tudi mi doslej v raznih oblikah in pojavih čutili bojno vihar, a zdaj pa stopa že resneje k nam, ko smo prišli v vprašanju prehrane do takozvanih kart, petrolejskih, krušnih, za moko in za drugo. Huda skrb za prehrano je zadela vse. Državna uprava hoče z raznimi uredbami urediti tako, da bomo oskrbljeni vsi sloji enako, ne glede na premoženjske razmere posameznika. Odpadajočo količino dobi posameznik, pa četudi bi hotel moko še tako drago plačati za večjo množino. Dovolimo si prav ob tej priliki jasno besedo s stališča kočevskih Slovencev. Neštetokrat se je poudarjalo dejstvo, da je Slovenija pasivna dežela, kar pomeni, da mora kupiti več žita in življenjskih potrebščin, kot jih pridela. In, ko je to resnično za vso Slovenijo, kaj naj rečemo šele za njen del — našo Kočevsko? Kje je obdelovanje polja, kje naša živinoreja, kje druge panoge kmetijstva v primeri z Gorenjsko in z Dolenjsko? Kje bi se na Kočevskem dobila vas, ki bi izhajala s kmečkimi pridelki? Zaradi te revščine se ljudje izseljujejo, eni za stalno, drugi za zimo ali poletje, zdaj pa je to iz raznih razlogov skoro onemogočeno. Vprašanje prehrane bo za nas težje kot drugod. Drugi podeželski kraji imajo še kaj živil poleg moke, a pri nas pri tej zaostalosti kmetovanja in pri toliki površini neobdelane orne zemlje, pri nekultiviranih in zanemarenih travnikih in pašnikih, pri nas je težko še kaj dobiti. Zaostalosti kmetovanja, neobdelanim poljem in slabim travnikom nismo krivi mi Slovenci. Pojdi po naših vaseh in dobiš boš našega človeka, ki obdeluje krpico svoje zemlje z ono ljubeznijo, ki je lastna slovenskemu kmetu. Toda sedaj ne gre za krivdo ali nekrivdo, gre le za dejstvo pridelane količine življenjskih potrebščin. Kočevski Slovenci smo pa največ zavisni od zasluzka. To znači, da nimamo produktivne zemlje v dovoljni meri, da bi nas redila. Poudarimo pa še to dejstvo, ki naj bo tehtno opozorilo merodajnim oblastem, katere vodijo in nadzorujejo prehrano: Ko je neka občina na Kočevskem dobila pošiljko moke za občane in pravilno izročila moko trgovcem v oddajo strankam, je prav te moke za Slovence iz nekaj vasi zmanjkalo, dočim so drugi sosedje prišli še pravočasno. Kako zaupanje naj imamo Slovenci do takih prehranjevalnih občinskih uradov, kjer se tako postopa, in kjer ni niti enega prostora za Slovence? Tako preziranje lahko napravi nam veliko narodno škodo. Pomislimo na bolehnne osebe, na hiralce in otroke. Svetovna vojna je pokazala, kako en rod nosi posledice nezadostne prehrane celo življenje. Posebno otroci, ki v kali zamorjeni zdravstveno opešajo in so podvrženi raznim bo-

leznim, kar se prenaša iz roda v rod. Prejem prve „uradne“ moke nas je uveril, da moramo biti čuječi in odločni smo, da hočemo vse podvzeti s stalno kontrolo, da naš človek pri prehrani ne bo in ne sme biti zapostavljen, prezrt in izločen. Prosimo odločujoče faktorje, da posvetijo tej prevažni zadevi vso pozornost.

Mi dobro vemo, kaj nam je naša nacionalna država, vemo kaj smo ji mi dolžni, vemo, kaj je domovina. Zavedamo se, da sme terjati od nas žrtve. Mi se vsega tega zavedamo in iz srca se nam dviga glas, da na naši zvestobi državi in domovini in na naši pripravljenosti položimo največje žrtve na oltar domovine. Naj nikdo ne dvomi! A eno zahtevamo, to je: da si vsi državljani delimo dobro in slabo, prijetno in težko v enaki meri. Ne zahtevamo zase

večjega in boljšega kosa, a nočemo slabšega in manjšega. Naša ljubezen do domovine ni naprodaj, ni na obroke, je ne preplača noben denar, je trdna kot slovenski Triglav, je čista kot naši gorski potoki, je vkoreninjena v našem srcu, da je ne izruje nobena skušnjava, noben vihar. Zato pa prav ona zahteva za nas enakopravnost. Še v onih časih, ko je vladal na naši zemlji tujeroden graščak, je slovenstvo rešil slovenski kmet in slovenski delavec in zdaj je lahko isto. Kočevski Slovenci živimo v težkih razmerah. A v zadnjih časih smo dali vsej javnosti jasne dokaze, da v nas raste pogum, odločnost, naša volja jekleni, raznim črnogledim prorokom se smejemo, slabim napovedim ne verjamemo. Mnogokje po Sloveniji je lahko trditi kaj enakega, a teže za nas, ko imamo tu, na narodno ogroženi zemlji vse drugačne življenjske prilike. Ne poudarjamo tega v samohvalo, marveč v dokaz svoje zavesti, da smemo pričakovati v težki uri, ki prihaja, zaščite, pozornosti, varstva proti krivicam in nasilju. Oglašili smo se jasno, glasno in pravočasno.

Naredba o prodaji moke in kruha na nakaznice

Kakor smo že poročali, je bilo pričakovati s 1. februarjem 1941 v naši banovini uvedbo nakaznic za moko in kruh. Dne 22. t. m. je že izšla tozadevna banova naredba v „Službenem listu“ in je s tem dobila obvezno moč.

Po novi naredbi je mogoče v naši banovini od 1. februarja 1941 dobiti kruh, testenine, moko in druge mlevske izdelke (zdrob) iz pšenice ali ržene moke (samo ali z drugimi primestmi) le na nakaznice.

Nakaznic je 5 vrst, na katere odpade določena količina: 1 kg moke odgovarja 3,33 kg kruha iz enotne moke.

Osebnostne nakaznice izročajo občinski preskrbovalni uradi družinskemu poglavarju. Zato je treba vložiti posebno prijavo na predpisanem obrazcu.

Vse nakaznice so javne listine, ponarejanje se strogo kaznuje. Prodajalci morajo voditi posebno evidenco.

Končno je v naredbi vsebovano tudi določilo, da morajo mlinarji oddati merico, t. j. količino žita, ki ga dobe za mletje, tudi banovinskemu prehranjevalnemu zavodu.

Naredba ima naziv: „Naredba, s katero se uvajajo uradne nakaznice za kruh ali moko in ureja promet z žitom in mlevskimi izdelki v dravski banovini“ in je doslovno takale:

Člen 1. Od 1. februarja 1941 dalje se smejo prodajati v območju dravske banovine kruh, testenine, moka in drugi mlevski izdelki (zdrob), ki se izdelujejo ali sestojijo v celoti ali s primestjo pšenične ali ržene moke, samo na uradne nakaznice, ki jih izda kr. banska uprava.

Člen 2. Osebnostne nakaznice se izdajajo v 5 obrazilih, in sicer:

1. zmanjšane za otroke do spolnjenega 6. leta;
2. delno zmanjšane za mlajše osebe do spolnjenega 14. leta;
3. cele za odrasle osebe;
4. dodatne za težke delavce;
5. za tujce iz krajev, kjer ni nakaznic.

Zmanjšane, delno zmanjšane, cele in dodatne nakaznice se izdajajo za dobo enega meseca.

Nakaznice se tujcem izdajajo za dneve.

Nakaznice se glase na količino kruha, moke ali mlevskih izdelkov ter testenin. Mesto kruha

se smejo oddajati tudi moka ali mlevski izdelki, oz. testenine v razmerju, da ustreza 3,33 kg ljudskega kruha, 1 kg pšenične ali ržene moke ali 1 kg testenin.

Količino moke ali mlevskih izdelkov, ki se obdobjno oddaja na nakaznice, določi Banovinski prehranjevalni zavod.

Člen 3. Osebnostne nakaznice se izročajo občinski preskrbovalni uradi družinskemu poglavarju zanj in za vse člane gospodarstva (gospodinjstva).

Za člane gospodarstva v smislu te naredbe se štejejo tudi podnajemniki.

Družinski poglavar mora izročiti osebnostne nakaznice članom gospodarstva, ki jih ne prehranjuje.

Vsako spremembo v številu članov gospodarstva mora naznaniti družinski poglavar ali njegov nomenstnik občinskemu preskrbovalnemu uradu v teku 48 ur.

Člen 4. Za dobavo nakaznic mora vložiti družinski poglavar prijavo na predpisanem uradnem obrazcu. V prijavi mora navesti vse osebe, ki jih preživlja ali ima nastanjene v svojem gospodarstvu, njih starost in njih poklic ter podati izjavo, ali in koliko žita in mlevskih izdelkov ima sam ali člani gospodarstva, za katere je vložil prijavo, v lasti ali v posesti, oziroma katere količine žita ali mlevskih izdelkov mu kdor koli na kakršni koli podlagi dolguje.

Nepravilna prijava se kaznuje, v kolikor niso upoštevane določila splošnega kazenskega zakona, po odredbah čl. 8 uredbe za preskrbo prebivalstva in vojske s kruhom.

Katera količina zaloga ne ovira izdaje nakaznic, odredi Banovinski prehranjevalni zavod.

Člen 5. Potniki (turisti), ki v njihovem bivališču niso uvedene nakaznice kr. banske uprave o porabi moke in kruha, morejo dobiti za čas bivanja v območju dravske banovine s posredovanjem svojega stanodajalca dnevne nakaznice.

Člen 6. Osebe, ki se navadno ne prehranjujejo v gospodarstvu družinskega poglavarja ali v gospodarstvu družinskega poglavarja ali v lastnem gospodarstvu, temveč v tujem gospodarstvu (n. pr. v gostilniških obratih, kuhinjah in drugod), morajo oddati, če jih ta gospodar-

stva oskrbujejo povsem tudi s kruhom, svoje nakaznice v celoti, drugače pa ustrezajoče odrezke za moko in testenine temu gospodarstvu.

Člen 7. Nakaznice imajo glavo z označbo serije in številke z označbo obdobja, za katero veljajo, in prostor za vpis osebe, za katero so bile izdane.

Nakaznice imajo odrezke z navedbo količine po teži za kruh ali moko.

Prenos nakaznice ali njenih odrezkov na druge osebe, dalje poraba nakaznic, katere je oblastvo določilo za druge osebe, ali katerih veljavnost je potekla, sta prepovedana in kazniva; izvzeta je samo dopustna medsebojna izmenjava med člani istega gospodinjstva.

Ravno tako je prepovedano prodajalcem kruha in moke prilastiti si nakaznico ali njene odrezke, ne da bi hkrati oddali ustrezajočo količino kruha, moke ali mlevskih izdelkov.

(Dalje.)

Duhovno berilo

Jezus ozdravi stotnikovega služabnika

Ko je pa Jezus prišel v Kafarnaum, je pristopil k njemu stotnik in ga prosil: „Gospod, moj služabnik leži doma mrtvouden in zelo trpi.“ Jezus mu je rekel: „Pridem in ga ozdravim.“ Ali stotnik mu je odgovoril: „Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le z besedo in moj služabnik bo ozdravljen. Zakaj tudi jaz, ki sem pod oblastjo in imam vojake pod seboj, rečem temu: Pojdi, in gre; in drugemu: Pridi, in pride; in svojemu služabniku: Stori to, in stori.“ Ko pa je Jezus to slišal, se je začudil in rekel svojim spremljevalcem: „Resnično, povem vam, tolike vere nisem našel niti v Izraelu! Povem vam pa, da jih bo veliko prišlo od vzhoda in zahoda in bodo sedli za mizo z Abrahamom in Izakom in Jakobom v nebeškem kraljestvu, otroci kraljestva pa bodo vrženi ven v temo; tam bo jok in škripanje z zobmi.“ In stotniku je rekel Jezus: „Pojdi, in kakor si veroval, se ti zgodi.“ In služabnik je ozdravel tisto uro.

Sv. Matej 8, 5-13

Kočevski Slovenec

Vljudno Vas prosimo, da naročnino za zaostalo leto poravnate po priloženih položnicah čim prej.

† Dekan Anton Skubic:

3

Zgodovina ribniške župnije - turški pohodi

Oblastniki niso mogli storiti zoper turško nevarnost mnogo. Posvetovali so se pogostokrat, toda sklepi so ostali navadno le na papirju. Pobirali so samo davke za obrambo proti Turkom, ki pa so se navadno tudi izgubili v praznih cesarskih blagajnah. Ljudstvo je bilo povečini navezano le na samoobrambo. Predno so oblastniki javili turške napade, so bili Turki navadno že v deželi.

Da so se ljudje imeli pred Turkom kam zateči, so si zgradili takoimenovane tabore. Valvazor pripoveduje, da so jih jeli graditi tako to leto 1471. V Loškem potoku so zgradili tabor pri župnijski cerkvi, kjer se še sedaj pravi „na taboru“, in je bržkone stolp župnijske cerke ostanek stare trdnjave, ter v Strugah nad vasjo, ki danes nosi ime Podtabor. Od tega struškega tabora so se še leta 1857. poznali prav dobro obrisi: imel je zidovje v četverokotu, na vogalih pa štiri stolpe. Sredi tabora se je nahajala podzemna jama, ki je vodila 80 sežnjev globoko pod Malo goro; pri njenem izhodu je bilo dvojne železnih vrat in ena strelna linja. Ob času turških pohodov je bil ta tabor naravnost nepremagljiv.¹ Danes

Ivan Dren:

„Cesar“ Jože Prelesnik

V letu 1940 je Kočevski Slovenec pričel dva življenjepisa dveh odličnejših mož iz kočevskega okraja in sicer pisatelja dr. Matije Prelesnika in njegovega strica starinoslovca Jerneja Pečnika.

Oba imenovana sta bila doma iz vasi Ceste v Dobropoljski župniji.

V današnji številki naj bo nekoliko opisan še tretji mož iz ravnoiste vasi Cesta, ki je bil tudi stric po očetovi strani pok. pisatelja dr. Matije Prelesnika, in sicer glasovit ponarejevalec bankovcev ali kakor so ga splošno imenovali: „cesar“ Jože Prelesnik.

Ta rod Prelesnikov ali po domače „Lukator“ iz Ceste je bil izvanredno nadarjen, tako da sta dva brata „cesarjeva“ Anton in Jernej samo z ljudsko šolo dosegla razmeroma dobre položaje kot uradnika, prvi pri glavarstvu v Kočevju, drugi pa pri okrožnem sodišču v Novem mestu. Rod Prelesnikov je sedaj že popolnoma izumrl v moškem kolenu in tudi posestvo je prišlo v druge roke.

Jože Prelesnik je bil rojen na Cesti št. 28 23. februarja 1832. Da je bilo njegovo življenje zelo burno, znači opaska v župnijski matici v Dobropoljah, kjer stoji za njegovim imenom pripomba: „incarceratus“ — to je v ječi, in je res vsa svoja najlepša leta preživel po raznih jetnišnicah.

Ljudsko šolo je Prelesnik obiskoval na enorazrednici v Dobropoljah, kjer je bil takratni šolski pouk v nemškem duhu, pa se je še na tej šoli tako izobrazil, da je, kakor so pripovedovali njegovi nekdanji sošolci, popolnoma obvladal nemški jezik v govoru in pisavi. Njegov učitelj Pust je bil zelo ponosen na svojega učenca. Pa tudi takratni šolski nadzornik, ki je prišel ob koncu šolskega leta vselej šole nadzirati, dekan Ignacij Holzapel iz Ribnice, se je kar čudil njegovi nenavadni nadarjenosti.

Vsi so bili mnenja, da bi bilo zelo škoda, ako bi tako nadarjen deček doma ostal in krave pasel, zato sta mu, ker je bila njegova rojstna hiša bolj siromašna in ni bilo pričakovati, da bi mogli od doma vzdrževati, učitelj in župnik preskrbela v Ljubljani razne štipendije in ga poslala v Ljubljano v latinske šole. Na gimnaziji se je od začetka zelo dobro učil in bil vedno v nižjih razredih prvi odličnjak.

Ker je pa bil mladi dijak nadarjen in je vse šolske predmete z malem trudom obvladal, mu je vsled tega ostalo dosti časa za razno veseljačenje, zato je zašel med

je skoraj da popolnoma razdejan. Tabor je bil torej utrjen prostor, navadno okrog cerkve ali pa okrog župnišča. Okrog cerkve je bil ta tabor v Osičnici in Loškem potoku, okrog župnišča pa v Borovnici. V taborih so napravljali predvsem kleti, kamor so kmetje spravljali svoje pridelke, včasih tudi v mirnem času, tako da ob turških napadih ni bilo treba drugega kot še starčke, žene in otroke spraviti v tabor na varno. Branilci teh malih trdnjav so bili navadno župniki.² V trgih in mestih, ki so bila utrjena ali pa so imela močan grad, so že itak prebivalci našli zavetje. Zato taki kraji niso gradili taborov. Po zadržilu Valvazorja ni Turek nikdar premagal ribniške graščine,³ kamor so se ljudje zatekali, ako so pravočasno zapazili turški prihod.

Drugo sredstvo zoper obrambo Turka pa so bili kresovi, ki so prišli v navado v teh časih. Kresovi so nadomestili sedanji brzovaj, in njih krvavi svit je napovedal deželi strašne dneve boja in požiga ter klical sorojake na pomoč in obrambo. Ta način sporočanja je ostal v rabi vsa poznejša stoletja. Kadar so plamteli kresovi na gorah, tedaj je naznanjal njih zubelj, da je Turek v deželi. Rabili so jih že ob prvih turških napadih. Sčasoma so postala kresišča stalne stražnice, redno zastavljene s čuvarji, ki so morali ob pretečih nevarnostih takoj dati znamenje prebivalstvu. Na določenih vrhovih je bilo nagromadenih več sto tovorov suhega lesa. Poleg grmade

² Mitt. des. hist. Ver. f. Kr. 1892. 85.

³ Valvazor XI. 467

¹ Mitt. des. hist. Ver. f. Kr. 1875. 150.

slabo družbo, s katero je marsikatero noč prekrakal po ljubljanskih gostilnah in je radi slabe družbe tudi učenje zanemarjal.

Vendar je tudi višje razrede gimnazije dovršil z dobrim uspehom, govoril je poleg nemščine še gladko laško in madžarsko. Iz madžarskega jezika si je tudi vzel svojo kletvico: „Hat sanjat!“, ki jo je vse svoje poznejše življenje imel vedno na jeziku.

Za razne zabave je pa bilo treba seveda denarja, od doma ni mogel pričakovati ničesar, toda torej: „Kje vzeti!“

Ravno tiste čase, ko je bil Prelesnik na višji gimnaziji, so pa prišli v promet prvi avstrijski bankovci po pet, deset, petdeset in tisoč goldinarjev, preje je bil v prometu le kovan denar.

To je bilo nekaj, kakor nalašč za Prelesnika, saj je bil najboljši risar na vsej ljubljanski gimnaziji, in je z malim trudom začel ponarejevati papirnate bankovce in sicer tako dobro, da je le zelo vešče oko moglo spoznati v njih falzifikat.

Ko so se mu prvi poskusi obnesli, je začel risati kar na veliko.

Med svojimi mnogoštevilnimi znanci in prijatelji je našel lahko dovolj zaupnih razpečevalcev, ki so njegov ponarejeni denar po gostilnah in trgovinah, sejmi in žegnanjih razpečevali med ljudi.

Bilo je namreč dobro biti njegov zaupnik, saj je bil zelo skromen v svojih zahtevah, dal je namreč svoj stotak za pristen desetak! Brezdvoma lahka in dobra kupčija.

Prelesnik je odslej živel sijajno precej časa. Takratne oblasti še niso bile tako pozorne kot so dandanes in mu dolgo niso prišli na sled. Vendar je njegovo vedno veseljačenje vzbudilo pozornost policije češ: „Odkod ima ta človek toliko denarja?“

(Dalje prihodnjic.)

Poročajo

Kočevje. V četrtek 16. t. m. je zboroval širši odbor naše Slovenske Straže. Zastopani so bili vsi kraji. Kljub snežnim viharjem in skrajno slabi poti so nekateri prišli peš do 20 km, dokaz živahnega delovanja naše narodnoobrambene organizacije. Začetek seje je predsednik g. K. Škulj posvetil spomenu slovenskega narodnega voditelja † dr. Korošca. Poudarjal je vse ono, kar je vezalo kočevske Slovence z velikim pokojnikom. Odkar se je ustanovila Slov. Straža in list Kočevski Slovenec, smo bili v stalni zvezi z našim vzornim narodnim borce in požrtvovalnim voditeljem. Neizbrisani ostane spomin na njegov obisk kočevskim Slovincem na praznik

so stali nabasani možnarji. Ko je stražnik zagledal sovražne trume, katerih bližanje je lahko spoznal po kadečih se vaseh, je zažgal možnar in podkuril les, ki je spravil pokonci vse prebivalstvo v okolici. Za prvim kresom se je zasvetil drugi in v par urah je vedela vsa dežela, da Turek zopet pleni in mori po nji.⁴

Turške napade je bilo navadno pričakovati od treh strani. Pridrli so ob Savi mimo Brežic in po dolini Krke ali pa čez nižavje ob Kolpi, preko Kočevja in Ribnice. Včasih so si izbrali tudi pot proti morju čez Senj, Vinodol, Reko in Istro. Ob vseh teh progah so bila določena križišča, ki so sporočala dobljena znamenja naprej, dokler ni bila po njih opozorjena posadka ljubljanskega gradu. Kadar so Turki pridrli preko Kolpe in Bele Krajine, so goreli kresovi v sledeči vrsti, kakor poroča Valvazor: Vinica, Poljane ob Kolpi (na hribu Prelibel, Kostel, na gori Škrilj, Skrull), Fridrihtajin (oder auf dem Berge Schwartzentbach oder Laschin), Ribnica (pri Sv. Ani), Ortnek, Turjak (na Ločniku), Ig, Ljubljana.⁵ Na gori, kjer so Ribničani žgali kresove, so postavili lepo cerkvico posvečeno sv. Ani, ki je imela še za Valvazorjevega časa tri oltarje, sv. Ane, sv. Uršule in sv. Neže.⁶ Danes ima podružna cerkev samo oltar sv. Ane, dočim imajo sosesčani še danes slike sv. Uršule in sv. Neže na podružniškem banderu.

⁴ Gruden 360.

⁵ Valvazor II. 253. Prim. 361.

⁶ Valvazor VIII. 796.

Znameniti politiki, pisatelji, pesniki in zgodovinarji rodom iz kočevskega okraja

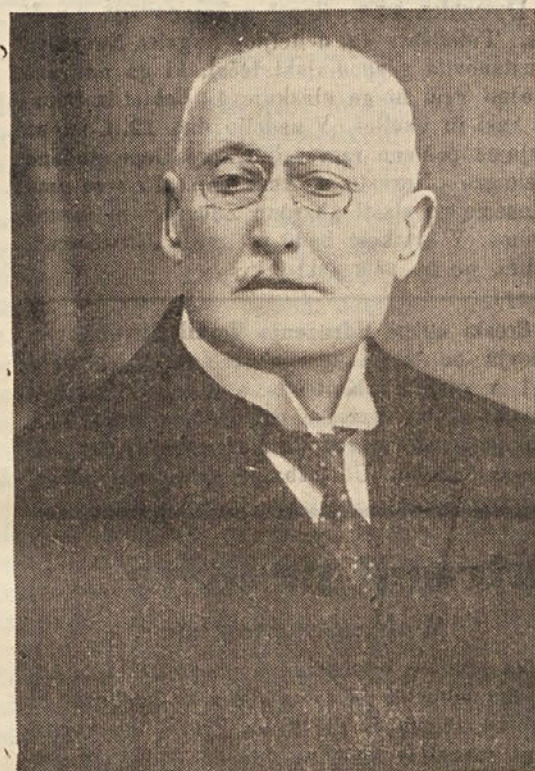

dr. Ivan Prijatelj
univ. profesor in literarni zgodovinar
23. XII. 1875—23. V. 1937 iz Vinic-sodraška fara

Dr. Ivan Šušteršič
deželni glavar in politik
29. V. 1863—7. X. 1925 iz Ribnice

Dr. Matija Prelesnik
štud. prefekt semenišča
7. I. 1872—1. I. 1905 iz Dobropolj

Jernej Pečnik
starinokop
22. VIII. 1832—12. VI. 1914 iz Podpore

dr. Franc Zbašnik
dvorni svetnik, pripovednik in kritik
1. X. 1855—2. II. 1935 iz Dolenje vasi pri Ribnici

Primož Trubar
prvi slovenski pisatelj, 8. VI. 1508—29. VI. 1586
iz Rašice pri Turjaku

Jakob Petelin-Gallus
glasbenik, 1. V. 1550—18. VII. 1591
iz Ribnice

Monsgr. Mihael Arko
glasbenik, 19. IX. 1857—29. III. 1938
iz Zapoloka iz sodraške župnije

Slovenskega dne v Kočevju 31. oktobra 1938. Njegova dobrotna roka nam je veliko pomagala v našem začetnem delu! S pčrtvovalno zvestobo do slovenskega naroda hočemo se odolžiti velikemu sinu Slovenije. Odbor je v globoki žalosti za nepozabnim dobrotnikom vzdihnil: Večni pokoj njegovi duši, večni spomin njegovemu delu! Nato je odbor obravnaval predvsem vprašanje prehrane kočevskih Slovencev, ker v podeželskih občinah v prehranjevalnih odborih ni Slovencev. Deputacija odbora je takoj odšla k sreskemu načelniku in mu predložila svoje sklepe in prošnje, obširno spomenico pa je odposlala banski upravi in slovenskemu ministru.

Dolenja vas. Novo leto se ni nič srečno začelo. Bolezen se oglašja, pa tudi bela dekla se večkrat vstavi. Samo iz vasi Dolenja vas imamo v novem letu že štiri mrliča. Zadnje dni sta kar dva mrliča, skoraj soseda, istočasno ležala na mrtvaškem odru. Ko je čula pri sosedovem bolniku, se je prehladila Marija Kozina, dobra in marljiva mati, in jo je zvil v nekaj dneh. Svojo hčer je šel obiskat na Žverč poselnik Janez Merhar močan in zdrav, pa se je pregrel in ni prenesel hude pljučnice. Čudno vreme tudi za naprej ne obeta nič boljšega.

Črnomelj. Tudi v našem in v sosednem okraju so postali Kočevjarji v svojih naseljih:

Planini, Črmošnjicah, Kleču, Vrčicah in drugod izredno živahni. Ocenjujejo svoja posestva, drugi pa iščejo dokazila za slovensko narodno pripadnost. Razburjenje pa je med Slovenci, ker Kočevjarji ocenjujejo tudi njih posestva. Vsestransko se ugiblje, kaj naj to pomeni!

Velike Lašče. Najlepšo slovensko tragedijo Župančičevo „Veroniko Deseniško“ je velikolaško Prosvetno društvo v nedeljo 19. t. m. že petič postavilo na oder. Naš narod vidi v tej drami del slovenske zgodovine iz življenja celjskih grofov ali slovenskih knezov, kakor so se Celjani radi nazivali, ki so prvi vrgli v javnost idejo združenja vseh Jugoslovancev. Tudi

tokrat je bila dvorana združnega doma nabito polna, tako da so morali nekateri gledalci stati zunaj ter so ob odprtih vratih sledili tragediji nesrečne žene predzadnjega Celjana, hrvatske plemkinje Veronike Deseniške, ki je morala v trpljenje in smrt samo zaradi tega, ker ga je ljubila. Na prireditvi so bili vsi kraji našega prosvetnega okrožja častno zastopani. Prišli so pa tudi celo iz oddaljenega Kočevja in Škofljice. G. režiserju, ki je nam to krasno umetniško delo našega največjega pesnika podal v res izvršeni obliki, izrekamo tudi na tem mestu zahvalo in priznanje.

Dvorska vas. Zopet nekaj novega v naši vasi. Tukajšnja ga. učiteljica Angelca Nanutova je ustanovila gospodinjski tečaj, ki ga nad vse uspešno vodi in ga obiskuje 14 deklet iz Dvorske vasi in okolice. V nedeljo dne 12. t. m. so tečajnice pošteno razveselile z res lepo podano veselooigro „Nevesta iz Amerike“. Iz srca smo se nasmejali zlasti „baronu Zdenku“ in dvema gluhih. V kratkem bodo pa igrali „Črnošolca“. Pridite, ne bo vam žal!

Sreski odbor Udruženja Vojnih invalidov v Kočevju bo imel občni zbor dne 2. februarja 1941 v gostilni „Kajfež“ ob 10. uri dopoldne. Dnevni red bo razviden pri obnem zboru. Če člani sami radi bolezn ne morejo priti, naj pošljejo zastopnika. Udeležba je obvezna! Odbor.

Notranji pregled

Ministrstvo prehrane

Na predlog ministrskega predsednika in notranjega ministra je za ministra za prehrano in preskrbo imenovan dr. Milan Protič, upokojeni glavni ravnatelj Narodne banke. Novi minister je že prisegel. Dr. Milan Protič je sin bivšega predsednika vlade in večkratnega ministra Stojana Protiča.

Naredbo o pozivih na vojaške vaje

je izdal vojni minister, da ne bi bili posamezniki prevečkrat vpoklicani. Po tej naredbi morajo vojaške oblasti točno dognati, kolikokrat je bil kdo na vajah, in bodo morale pri bodočih vpoklicih upoštevati gospodarsko zaposlitev vpoklicancev.

Omejitev nakupa živil

Trgovinski minister je izdal naredbo, ki naj onemogoči kopičenje blaga, in prepoveduje čezmerno prodajo. Trgovci bodo smeli svojim odjemalcem prodajati le tiste količine blaga, ki so jim jih dajali pred 1. septembrom 1939.

Kraljevič Tomislav

je na sv. Tri kralje praznoval svoj štirinajsti rojstni dan. Pri tej priložnosti je kraljevski dom sprejel obilo čestitk iz vseh krajev države.

Dr. Kulovec v avdijenci

Z drugimi člani kraljevske vlade se je vrnil v Belgrad tudi podpredsednik vlade g. dr. Maček, ki je najprej konferiral s finančnim ministrom dr. Šutejem in ministrom brez listnice dr. Barišom Smoljanem, ki sta mu oba poročala o tekočih dogodkih. Potem pa je dr. Mačka sprejel predsednik vlade in zastopnik notranjega ministra g. Cvetković ter je imel z njim daljši razgovor.

Več političnih razgovorov so imeli v teku dneva tudi drugi člani vlade. Prav tako je imel 23. januarja več političnih razgovorov tudi g. predsednik dr. Kulovec, ki je bil popoldne ob 6 sprejet v avdijenco od kneza namestnika Pavla.

Obrtna zbornica v Ljubljani ustanovljena

Uredba določa ustanovitev obrtne zbornice ter likvidacijo dosedanje skupne zbornice, iz katere postane trgovsko-industrijska.

Zunanji pregled

Roosevelt ustoličen

20. t. m. so v Kapitolu v Washingtonu svečano tretjič ustoličili Franklina Roosevelta za prezidenta Združenih držav. Po zaprisegi je imel Roosevelt govor, v katerem je razložil ideale ameriškega naroda. Med drugim je dejal, da je edino demokracija tista oblika vladavine, ki more jamčiti razvoj civilizacije in napredek človeštva. Duh ameriškega naroda preveva vse narode

zahodne poloble in demokratske narode drugod po svetu. Če bi ta duh propadel, bi propadle tudi Združene države. Združene države se drže načela, ki ga je izrekel že prvi predsednik Združenih držav Washington: ohranitev svobode in republikanske vladavine Združenih držav. Zato bo Amerika branila svojo demokracijo in se ne bo nikomur umaknila. Po ustoličenju je bila velika vojaška parada.

Govor veleposlanika Kennedyja

Bivši ameriški veleposlanik Kennedy je govoril po radiu in zahteval, da Združene države nudijo Angliji vso možno pomoč. Izjavil je, da se je po povratku iz Londona prepričal, da ameriški narod ne želi ostati nevtralen nasproti državama osi. Kennedy želi, da bi demokratske velesile čim prej izvojevale odločilno zmago nad nasprotnikom, ker bo to pomenilo odrešitev sveta. Kennedy je tudi dejal, da bi morala Velika Britanija dati Združenim državam ves razpoložljivi kapital, ki ga more brez nevarnosti za svoje gospodarstvo pogrešati. Če bi se ta kapital izčrpal, bi morale Združene države dati Angliji brezplačno na razpolago vse, kar zmora ameriška vojna industrija. Bivši ameriški veleposlanik v Londonu je na koncu dejal, da po vsem, kar je videl na lastne oči, ni mogoče domnevati, da bi Anglija v tej borbi propadla.

Hull v korist Anglije

Ameriški zunanji minister Hull je v kongresnem zunanjepolitičnem odboru govoril o zunanjepolitičnem položaju. Izjavil je, da bi se morale Združene države boriti, če bi bila Anglija poražena, ker danes Nemci prihajajo čez Rokav, potlej bi pa čez Atlantik. Napad morda ne bi najprej veljal Združenim državam, ampak kakšni bolj ranljivi točki v Južni Ameriki. Zato je varnost Združenih držav odvisna od vojne usode Anglije. Združene države morajo zato z vso naglico pospešiti pomoč Angliji in njenim zaveznicam. Hull je dejal, da je trenutno v pokretu svetovno gibanje v osvajanju in zato morajo Združene države poseči po samoohranbi dokler je še čas. Finančni minister Morgenthau se je prav tako izrekel za nujno finančno pomoč Angliji.

Nemški strmoglavci napadli angleške ladje v Sicilijskem prelivu

Angleška admiraliteta je sporočila, da je bila angleška križarka „Southampton“ v pomorski bitki v Sicilijskem prelivu tako hudo poškodovana, da je ne bi kazalo spraviti v pristanišče. Zato so jo angleške vojne ladje same potopile. Admiraliteta je tudi objavila, da se je letalska matična ladja „Illustrious“, ki je prav tako bila v bitki zadeta, vrnila v pristanišče. Po nemških in italijanskih poročilih je ladja v nekem pristanišču na Malti in so jo nemški strmoglavci znova napadli in zadeli. Italijani zatrjujejo, da so resno poškodovali tudi angleško oklopnico „Malayo“. Odkar so nemški letalci prišli v Italijo, se dan za dnem ponavljajo siloviti napadi na Malto. Angleška poročila trdijo, da so Angleži nad Malto sestrelili že 87 nemških letal, največ strmoglavcev. Italijani govore o hudih opustošenjih letališč in pristanišč na Malti.

Sestanek Hitlerja in Mussolinija - novi sklepi

19. jan. sta se po nemški uradni objavi sestala voditelja obeh držav osi in sta skupaj z obema zunanjima ministroma proučila vsa vprašanja, ki zadevajo obe državi. Komunikacije pravi, da so v vseh vprašanjih dosegli sporazum. Po ameriških vesteh je treba glede na prejšnje sestanke v kratkem pričakovati novo potezo osi na vojaškem ali diplomatskem področju; verjetnejši je vojaški napad. Po vesteh iz Švice sta Hitler in Mussolini med drugim govorila o pogojih za sklenitev dokončnega miru s Francijo in o možnosti prekinitve sovražnosti med Italijo in Grčijo. Po pisanju „Popolo d'Italia“ je najpozneje v 70 dneh pričakovati bliskovit napad, ki se zanj priprave že končane.

Upor v Abesiniji

Angleži organizirajo upor v Abesiniji. Agencija Reuter javlja, da so Angleži takoj po vojni napovedi Italiji poslali v Abesinijo več svojih častnikov generalnega štaba, ki so prišli do 300 km v notranjost dežele. Povsod so organizirali upore. Abesinski uporniki, oboroženi z angleškimi in z Italijanom zaplenjenim orožjem, imajo

svoje središče nekje ob Tanskem jezernu. Po zatrtjevanju te agencije je v Abesiniji v kratkem pričakovati usodnih dogodkov.

Angleška ofenziva v Afriki - zavzeli Tobruk

Angleške imperialne čete so 22. februarja zvečer zasedle trdnjavo Tobruk z vsem utrjenim ozemljem. Operacije se sedaj nadaljujejo na ozemlju zahodno od Tobruka. V Tobruku so zajeli dosedaj nad 20 tisoč ujetnikov, med njimi je en poveljnik armadnega zbora, en divizijski poveljnik, dva druga generala, en admiral ter večje število višjih generalštabnih častnikov suhozemske vojske in vojne mornarice. Skupno je bilo v tem odseku ujetih osem častnikov z generalnim činom. Med vojnim plenom so dozdaj našli okrog 200 topov raznih kalibrov. Drug vojni material, ki je velik, še ni bil preštet. Izgube angleške vojske ne dosegajo 500 mrtvih in ranjenih. Število mrtvih in ranjenih pri sovražniku še ni ugotovljeno. Dosedaj pa je bilo odpravljenih v zaledje že nad 2000 ranjenih italijanskih vojakov.

V Eritreji so angleške imperialne čete v stalnem stiku z umikajočim se sovražnikom. Angleške čete so zasedle zdaj postojanke, ki obvladajo Biscia in Barentu. Operacije se zelo uspešno in hitro nadaljujejo.

V Abesiniji nadaljujejo angleške čete pritisk na sovražnika vzhodno od Meteme.

V Keniji nadaljujejo imperialne čete svojo ofenzivo v polni meri in na vsej črti. Sovražnik se je na vsem prestoru umaknil iz Kenije v pokrajine za mejo.

Dobrotnik ubogih družin!

Par dni po Novem letu pride k meni ubog dninar iz sosednje župnije prosit me pomoči, češ: „Imam družino s šestimi otroci pa nimamo kaj jesti. Sem krovec“, mi pravi, „služim torej samo poleti, pa še takrat le, če je lepo vreme in ne dež. Ker je pa lani skoraj vse leto deževalo, sem mogel le malo zaslužiti, komaj za sprotno hrano in nisem mogel dati nič na stran. Razen tega pa je bil lani še tako slaba letina, da tudi pri ljudeh ne morem skoraj nič dobiti, ko sami nimajo. Vendar pa ne obupam, ker vem, da me Bog ne bo pozabil, saj molimo vsak dan in ga prosimo pomoči. Na njega imam popolno zaupanje. Za zgled vam povem tole: Lani, ko je bila pri nas sv. birma, sem imel sina za birmo. Toda, kje dobiti zanj potrebno obleko in botra, ko nisem imel nič denarja? Prosil sem enega in drugega, več botrov, pa se je vsak izgovarjal, da ne more biti, da je že drugim obljubil. Kaj naj počnem? Pa mi svetuje prijatelj tole: „Veš kaj, nič več ne išči in ne prosi okoli! Ti piši samo ministru Korošcu v Belgrad in mu razloži svojo revščino in ga prosi pomoči, pa boš videl, da boš uslišan!“ In res sem tako storil in dobil kmalu odgovor, da sprejme boterstvo in mi je poslal 500 din za boterski dar in za obleko.“ Š.

Kaj pripovedujejo slovenski pregovori o rogu

Ako koza laže, rog ne laže.
Bodljivi kravi Bog ne da rogov.
Bog ni dal volu rogov, da bi se bodel.
Čas vse v kozji rog užene.
Človeka za jezik, vole za rogove vezemo.
Držijo se kot kozji rogovi.
Gospodinja ne sme biti dekl rokata mati.
Gospodski hlapec bogat — je bik rogat.
Imela je kljukast rog, pa se je zataknila v jasli.
Je bogat kakor bi bil rogat.
Je bogata kakor žaba rogata.
Je oduren kot rog.
Je zvit kot kozji rog.
Kdor se rad bode, se kmalu roga iznebi.
Kó bi nekim dal večni Bog, vse bi ugnali v kozji rog.
Krava se lovi za roge, ne za rep.
Nevesta bogata, je rada rogata.
Niso složni kot ne kozji rogovi v torbi.
On bo bogat, kadar pes rogat.
Polž roge pokaže, kadar ga nihče ne vidi.
Se ne zлага kakor ne rogovje v vreči.
Starega kozla rogovi so krepkejši.
Star kozel ima trd rog.
Tudi močnemu volu rog poči.
Vol je vol, če mu tudi roge odbiješ.
Vrag vragu rogov ne izbije.
Vsak v svoj rog trobi.